

Historia wyzłów krótkowłosych

Wiadomo, że pies był pierwszym udomowionym zwierzęciem. Obdarzony doskonałym słuchem i węchem służył człowiekowi do obrony i pomagał w polowaniu. Z upływem czasu i jego wrodzone instynkty i właściwości zarówno fizyczne jak i psychiczne dostosowały się do zadań, jakie stawiał przed nim człowiek.

Historia wszystkich wyzłów rozpoczyna się na Półwyspie Iberyjskim. To właśnie tam, jeszcze w czasach Imperium Rzymskiego osiedlały się szczepy germańskiego plemienia Wizygotów. Dla plemion tych, na przestrzeni lat spisane zostały łaciną prawa, tzw „*Leges Barbarorum*”, które to są właśnie jednym z pierwszych źródeł mówiących o psach używanych do polowania. Psy Wizygotów, prawdopodobnie gończe, wykazywały skłonności do zatrzymywania się po zwietrzeniu siedzących na ziemi albo wyciekających ptaków.

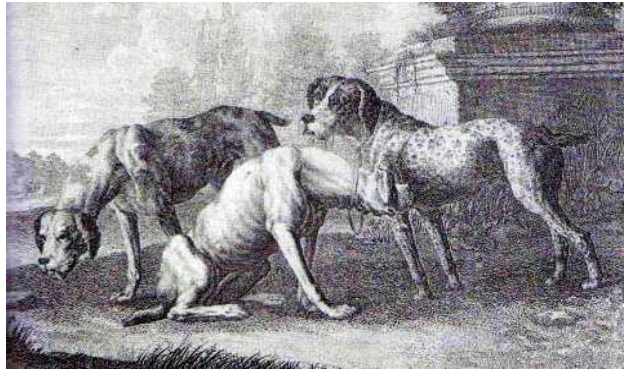


Polowanie z siecią



Pierwotną odmianą legawca można odnaleźć też w czasach Karola Wielkiego, za którego panowania wprowadzono nowe formy polowania, między innymi łowy przy pomocy sieci. Ten sposób polowania wymagała pracy z psem zupełnie innym niż do tej pory znane tropowce czy dzikarze. Teraz pożądanym był pies, który w sposób jak najbardziej niezauważony podchodził do ptactwa. Tak narodził się termin ptaszniki – dla psów, które pomagały w łowach na ptactwo.

Gdy pies wystawiał, myśliwi naciągali na niego i wystawiane przez niego ptaki sieć. W ten sposób polowano na przepiórki i kuropatwy. Psy te nazywane były we Włoszech „*cane da rete*” od włoskiego słowa *rete* – czyli sieć. Warto zaznaczyć, że w ówczesnych czasach, psy wystawiały w pozycji leżącej.



Pierwsze wizerunki psów myśliwskich, podobnych do legawców powstały we Włoszech, także pierwszy literacki opis psów wystawiających został uwieczniony w dziele Brunella Latini wydanym w 1260 roku. Polowanie z siecią było możliwe tylko z dobrze wystawiającymi psami. Tak oto opisywano sposób polowania z sieciami:

„...Gdy psu udaje się podejść kuropatwę, zatrzymuje się jak wbity w ziemię, potem kładzie się, cały czas obserwując ptaka i czołga do przodu niczym robak, aż zbliży się na właściwą odległość. A wtedy zatrzymuje się i leży. Gdy dzięki psu wiadomo już, gdzie znajduje się ptactwo, rozciąga się sieć, aby je złowić.”



From engraving by J. Scott after Philip Reinagle. A Spanish pointer, showing all the characteristics of a perfect specimen of his race.

W Hiszpanii psy te hodowano według określonych zasad, jako „*perro de punta*” czyli pies do stójki. Oprócz nich, w użyciu były także psy okrążające i zatrzymujące wyciekające kuropatwy – „*perro de vuelta*”.

Psy te, wyszukiwały zwierzynę w klusie, bez określonego stylu, nie były zbyt szybkie i trzymały się myśliwych. To właśnie o tych psach pisał w swoim dziele (XV w.) „*Book of the Hunt*” Gaston Phoebus (z pochodzenia Francuz):

„...I tak, jak się mówi o chartach z Bretanii, Ptaszniki pochodzą z Hiszpanii. Piękny pies na ptactwo musi mieć szeroką głowę, potężny tułów, piękną białą lub laciata sierść”. Wedle innych źródeł, psy te charakteryzowały się mocnym kośćcem, ciężką głową, fałdami luźnej skóry na szyi i obwisłymi wargami. Szczyt swojej popularności psy te osiągnęły w XV i XVI wieku.





Strony dzieła „Book of the Hunt XIV w. (www.ias.u-psud.fr)

Sytuacja psów wystawiających zmieniła się wraz z wprowadzeniem nowej broni palnej w XV wieku, we Włoszech wynaleziono hakownicę rodzaj ciężkiej broni, która miała zastąpić prymitywną rusznicę.



Hakownica jednak była zbyt ciężka, by wykorzystywać ją w polu – ze względu na jej wielkość i wagę, nie można było z niej strzelać trzymając ją w dłoni – wymagała bowiem podpierania. Do użytku w polu zaczęto więc broń przekształcać, zmniejszono jej długości ciężar, a także kaliber kuli. Dzięki takiej broni myśliwy mógł strzelać na polowaniu do ptactwa w locie. W XVII wieku polowania z bronią palną były już popularne – najpierw we Włoszech, niedługo potem w Hiszpanii a na samym początku XVII wieku we Francji. Sama broń wciąż unowocześniano, zaś w Polowie XVIII wieku pojawiły się pierwsze dubeltówki.

Od tej pory myśliwy potrzebował psa, który umiałby nie tylko wystawiać, ale także, który współpracowałby z myśliwym, który umiałby wyszukać postrzeloną zwierzynę i przynieść ją do myśliwego. Jednocześnie, pies musiał charakteryzować się mocną psychiką, by nie bać się głośnego wystrzału z broni.

W tym czasie Włosi mieli już swojego Bracco Italiano- uważanego za jednego z najstarszych legawców w Europie. Był to pies o ciężkiej budowie, o którym śmiało można powiedzieć, że pochodzi od psów gończych i hiszpańskich. I chociaż wiele źródeł donosi, jakoby rasa ta miała swoje korzenie w starożytności, pierwsze dowody istnienia bracco można odnaleźć w dziele z XIV wieku zatytułowanym *Ruralium Commodorum* (tłum. *Księgi o gospodarstwie*) w dwunastu księgach, autorstwa Petrusa de Crescentis. W dziele tym odnajdujemy pierwsze wskazówki co do pochodzenia rasy, nazywanej często zamiennie Bracco- Segugio, czyli nazwą rasy psa gończego. Co ciekawe, niemiecki malarz i kynolog- Beckmann, jeszcze w 1895 roku pisał, iż w Wenecji psy gończe nadal nazywane są bracco, zaś szorstkowłose wyżeł nosi nazwę „spagnole” – obecnie spinone. Pierwsze wizerunki Bracco można odnaleźć dopiero na obrazie Antoniusa Tempesta pt. „Ofiara dziękczynna Noego po potopie”. Obraz ten pochodzi z przełomu wieków XVI i XVII.

Bracco do dzisiejszych czasów pozostał w swej budowie niemal niezmienny, z cechami budowy typowymi dla psa gończego- ciężka budowa ciała, krótka szyja, długie osadzone nisko uszy i charakterystyczny kształt głowy. Od XIX wieku rozróżniano dwa typy Bracco-

nobile oraz *commune* (Mégnin). Bracco *commune* jest psem lżejszym, mniejszym- nosi widoczne cechy pointera. Ten typ bracco nazywany był także *brachetto*. To bracco *nobile* uznawany był za rasowego, czyli *bracco di gran sangue* (czystej krwi) – budową przypominał dawnego pointera hiszpańskiego a współczesnego wyżła z Burgos. Charakterystyczne maści to biało-pomarańczowa (najszlachetniejsza), biało-brązowa, dopuszczalne były cętki i deresz. W obecnych czasach, z bracco polują przede wszystkim z myśliwymi, którzy ukochali myśliwską tradycję- pies porusza się dostojnym klusem i chociaż podczas poszukiwania nie są zbyt szybkie, cechuje go duża wytrzymałość, odporność i odwaga.



Hiszpanie zaś mieli wyżły długowłose (będące przodkami Epagnueli) oraz kilka odmian pointerów z Navarro na czele.

I tak jak o wyżłach długowłosych zaginał w Hiszpanii ślad tak typ krótkowłosey się ustabilizował; hiszpański Navarro był psem niskim, ciężkim, posługiwał się przede wszystkim dolnym wiatrem. Z wyglądu przypominał gończego – miał grubą kość, dużą głowę z szerokim czołem, delikatne i długie

uszy. Charakterystyczne były dla tej odmiany bardzo rozwinięte nozdrza a czasem i rozdwojony nos – uważany za oznakę czystości rasy i doskonałego węchu. Navarro był uważany za psa stworzonego do indywidualnych polowań, w polu wykazywał dużą samodzielność.



Warto też wiedzieć, że pointer z Nawarry identyfikowany był pod wieloma nazwami. W XIX wieku przyjęte były nazwy Pachón, Perdigueiro Navarro, Navarro Pachón i Perdigueiro Navarre. Rasa ta rozwijała się przez wiele lat, a w 1890 roku zaprezentowana była na pierwszej hiszpańskiej wystawie psów Madrycie.

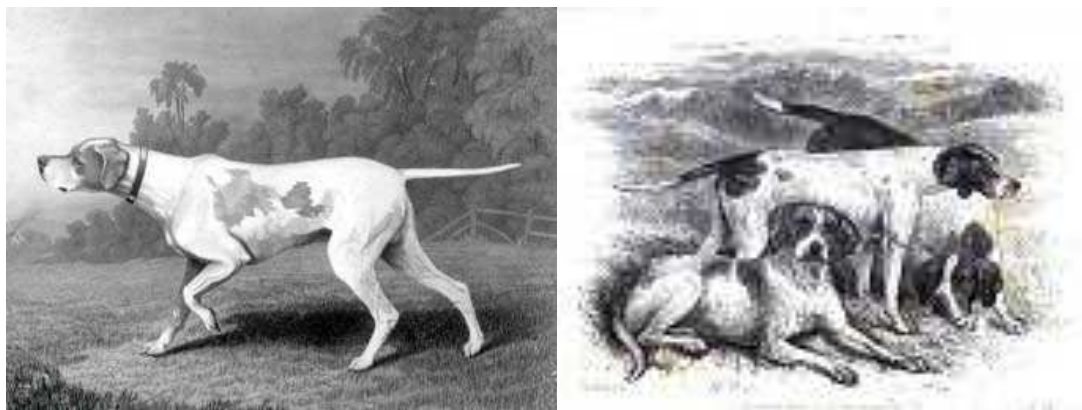


W 1911 roku Rasa ta została uznana przez Real Sociedad Canina, jako „Pachon Navarro”. Niestety rasa ta jest bardzo nieliczna mimo wysiłków hiszpańskich hodowców.

Co ciekawe, ze starej iberyjskiej- *Pachón Iberico*, krwi powstał w Portugalii Perdigueiro. Rasa ta istnieje do dziś niemal w niezmieniona w swej budowie – zarejestrowana w FCI w roku 1931.

Wracając jednak do psów hiszpańskich – mimo swej ciężkiej budowy, to one stały się „podwaliną” do powstania rasy angielskiego pointera. Istnieje wiele teorii, skąd się wziął w Anglii pointer, jedna zaś z nich wskazuje, że to oficerowie angielscy wracając z Hiszpanii po wojnie o sukcesję, przywieźli ze sobą kilka egzemplarzy psów myśliwskich. Hodowcy angielscy zaadoptowali rasę do swoich potrzeb i terenów łowieckich; ceniony był przede wszystkim pies, którego największą zaletą była „stójka” i „górnny wiatr”, z pracy hodowców narodził się pies lekki i szybki, który nie gonił i nie płoszył ptactwa a pole okładał galopem. W 1815 roku tak opisywał pointera John Mayer:

„Kufa duża, fafle bogate, oczy koloru orzecha, kość potyliczna spiczasta, głowa i szyja dobrze osadzone, tak, że podczas wystawiania nos jest wysoko, długa łopatka, dobrze skośna, łokcie przy klatce piersiowej.[...] Psy ze słabych hodowli mają lisie głowy, małe oczy, uszy jak u nietoperza, krótką szyję, odstające łokcie..”



(Źródło: englishriverwebsite.com)

Chociaż z tego opisu wynika, iż od pierwotnego pointera wymagano dużej, ciężkiej głowy, to budowa psa wciąż się zmieniała. Angielscy hodowcy uważali, że cała budowa pointera i jego proporcje mają służyć doskonałej pracy, do okładania pola szybkim, wyciągniętym galopem, łącznie z wystawianiem. Stójka psa pozwalała myśliwemu na spokojne podejście do zwierzyny i oddanie strzału. Niczego więcej od tego psa nie wymagano. Jednym z pierwszych znanych właścicieli pointerów był baron Bichell of Norfolk, zaś jednym z najbardziej zasłużonych hodowców – pasjonatów był William Arkwright, właściciel ziemski w Sutton Scardsdale. Arkwright do swoich psów zatrudniał służbę, miał własnych menderów szkolących psy i prowadzących je na polowaniu. Wiele lat poświęcił na prace badawcze nt genealogii przodków pointera, a swoje wnioski opublikował w dziele pt. „Pointer i jego przodkowie” z 1906 roku. Psy Arkwrighta wyróżniały się suchą konstytucją, głębokimi klatkami piersiowymi, wysokim i dobrze zaznaczonym kłębem i doskonałą mechaniką ruchu.

Na niżej położonych obszarach Szkocji i Anglii typ psa się zmieniał wraz z następującą mechanizacją rolnictwa. Przy tak dalece wąskiej specjalizacji delikatny pointer był coraz

bardziej niepraktyczny, jego praca wymagała, bowiem psa wyszukującego postrzałki i aportującego je. Wyhodowano, więc retrievery, wyspecjalizowane do pracy po strzale. Mimo to, długo jeszcze kontynuowano polowania z pointerami.

Tak jak w Anglii pointer stawał się rasą użytkową tylko w jednym kierunku – w polu, tak w Europie, coraz silniejsza stawała się potrzeba stworzenia psa wszechstronnego, pracującego równie dobrze w polu, w wodzie i w lesie, przydatny przed strzałem i po nim. Hiszpańskie psy wystawiające trafiały na dwory królewskie w całej Europie – we Francji, do Niemiec, do Flandrii .

W każdym z tych państw latami rozwijały się rodzime rasy wystawiające. We Francji pierwotne wyżły nazywane były „*chien couchant*”- psy te nie robiły stójki, lecz wytropiwszy ptaka przywarowywały, aby ponad ich grzbietem myśliwy mógł oddać strzał do siedzącego na ziemi ptaka. Do najstarszych przodków francuskich wyżłów należą braki (*braques*), które sprowadzili ze wschodu uczestnicy pierwszych wypraw krzyżowych. Powstało wówczas wiele odmian lokalnych ras, ponieważ w tamtych czasach każdy wysoko urodzony możny hodował swoją własną odmianę.

Etymologię słowa *Braque*(w niem. ” *bracke*”) wyjaśnia Pierre Mégnin. Niemieckie *Bracke* używane były do polowania na ugorach (niem.*Brachfeld*)-w gospodarce trójpolowej podczas lata jedno pole leżało zawsze odłogiem. Na tym właśnie nieuprawianym kawałku ziemi rozwijała się roślinność naturalna, która małemu ptactwu i zającom dawała pożywienie i schronienie. Ponieważ zaś z wyżłami polowano początkowo tylko na ugorach nazywano je *Brachhunde*, która to nazwa przekształciła się w *bracke*.



Pierwsze wyżły z Hiszpanii do Francji przybyły pod koniec XIV wieku – były to psy długowłose, nazywane wówczas „*espagnols*”, od nazwy kraju, z którego pochodziły, z czasem nazwę przekształcono w „*spagneuls*” i ostatecznie „*epagneuls*”.

We Francji ta długowłosa odmiana legawców nazywana była „*chiens d'oyssel*”, dopiero z czasem wykształciły się francuskie *epagneuls*.

Francuska odmiana psów krótkowłosych charakteryzuje się po dzień dzisiejszy typem budowy psów gończych. Beckmann- kynolog niemiecki uważa, że wyżeł francuski to dawny wyżeł hiszpański maści biało- pomarańczowej, którego cechy zachowały się w wyżłach gaskońskich. Dopiero w XVI wieku można było wyraźnie oddzielić wyżły od psów gończych. Sto lat później powstaje pierwszy opis psa zwanego „*Braques d'Arquebuse*”, w którym (*chien d'arset*), przedstawiane były, jako duże i krzepkie szukające górnym wiatrem i zatrzymujące się przed zwierzyną. Z takimi psami polował Ludwik XIII – który słynął z tego, iż był wyborowym strzelcem, oraz jego następcą Król Słońce Ludwik XIV.

W tych czasach niewiele było różnic między psami hiszpańskimi a francuskimi. Delikatności i subtelności rasy francuskie nabrały dopiero pod koniec XVII wieku. Niestety rozwój ras

został zatrzymany w 1789 roku, gdy wybuchła Wielka Rewolucja Francuska, która zniosła wszystkie przywileje szlachty, wszystkie pilnie strzeżone dotąd psy dostały się w ręce ludu, przez co nastąpił znaczny upadek wielu ras. Psy krzyżowane były ze sobą przypadkowo -jeśli tylko dwa psy były do siebie podobne, od razu mówiono o nowej rasie.

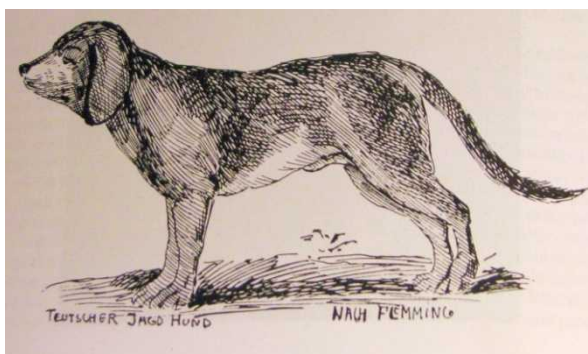


Braque du Bourbonnais w 1598, rys. włoskiego przyrodnika Aldrovandi. (Muzeum w Bolonii)

W 1863 roku zorganizowano pierwszą francuską wystawę psów w Paryżu, na której francuskie wyżły podzielono na poszczególne odmiany; Braque Dupuy, Braque Picard, Braque Normand, Braque d'Anjou, Braque du Poitou oraz braki o tzw. „podwójnym nosie”. Warto wspomnieć, że wśród podanych ras Braque d'Bourbonnais to najstarsza odmiana wyżłów francuskich, rasa ta charakteryzuje się dziedzicznym krótkim ogonem, stąd nazywana także była „*Braque Sans Queue*”, czyli bez ogona. Pod koniec XIX wieku wyżły francuskie zaczęły się zmieniać, oddalając się od dawnych braków. Ich uszy nie były już tak nisko osadzone, stały się też krótsze i niepofałdowane, szyja psów się wydłużyła, Klatka piersiowa stała się głębsza, zmniejszył się także rozmiar psów.



Co prawda XVII wiek dla Niemiec był złym okresem, bowiem w państwie szalała wojna XXX – letnia – a po jej zakończeniu (rok 1649), państwo niemieckie pogrążone było w całkowitym chaosie i biedzie, to jednak na dworach książęcych szybko odradzały się tradycje myśliwskie, a polowania z bronią palną znalazły sobie zagorzałych zwolenników. W tym czasie szlachta niemiecka, zapatrzona była w francuski dwór królewski, którego to kolejni królowie byli doskonałymi strzelcami – oraz posiadaczami sfor psów myśliwskich. Niemcy szybko zaczęli sprowadzać do swego państwa psy z Hiszpanii i Anglii. W XVIII wieku odnotowane zostają pierwsze czyste linie hodowlane Solms, Witembergii i Auerbach.



Historia jednak jest przewrotna, kolejne wydarzenia, jak rewolucja w 1848 roku, spowodowały, że wymarło wiele dobrych linii hodowlanych, a rasy psów zostały skundlone przez krzyżówki. Dopiero w latach osiemdziesiątych XIX wieku podjęto prace rekonstrukcji ras niemieckich. Jedną z najstarszych niemieckich ras jest wyżeł

krótkowłosa. Początkowo psy tej rasy charakteryzowały się ciężką budową ciała, wolne chody i pracowały dolnym wiatrem. Po roku 1870 pojawiły się w kraju tendencje nacjonalistyczne i szowinistyczne, które sprawiły, iż ponownie ceniono wysoko staroniemieckie tradycje, a myśliwi zapragnęli zabierać ze sobą na polowanie psy, z którymi polował ich pradziad. Nowa hodowlę psów rozpoczęto od białobrazowego psa- Hektora I. W 1870 roku na wystawie w Hanowerze opracowano pierwszy wzorzec rasy. Pod koniec XIX wieku hodowcy wyżyła z pointerem, który odznaczał się już wtedy doskonałą pracą polową. Dzięki takiej krzyżówce powstał pies lekki, lecz o mocnej budowie, szybkich chodach, z dobrą stójką i wytrzymałością. Praca hodowlana wymagała od Niemców systematyczności i odpowiedzialności, jednak szybko widać było, że wysiłek ten przynosi efekty. Eksterier ulegał ciągłym zmianom, niegdyś masywny i ciężki, współcześnie pies ten należy do najbardziej ruchliwych i wszechstronnych psów myśliwskich.



W II połowie XIX rozpoczęto działania mające na celu wyhodowanie wyżyła o wszechstronnym zastosowaniu nawet w najbardziej niesprzyjających warunkach, odpornego na bodźce zewnętrzne i skaleczenia, pies miał być także odporny na zimno. Wówczas narodziły się takie rasy jak pudelpointer, czy wyżyły niemieckie- szorstkowłosa i ostrowłosa.



Pudelpointer jest rasą stworzoną całkowicie przez przypadek- jej nazwa pochodzi od suki barona von Zedlitz (nazywany *Hegewaldem*), która urodziła się z miotu po brązowo-białej ciężkiej suce pointera, i czekoladowym pudlu. Suczka Juno, bo tak brzmiało jej imię potrafiła doskonale odszukiwać zgubę i pracować na sfarbowanym tropie. Cechy te sprawiły, że von Zedlitz zdecydował się hodować takie psy. Jego założeniem było stworzenie psa lubiącego wodę, wysokiego i silnego, który zdoła aportować zająca i lisa, i w razie konieczności będzie z nią umiał pokonać przeszkodę. Pies miał wystawiać

w polu a w lesie pracować na farbie. Działania Hegewalda wspierał inny znany kynolog- myśliwy K.Rehfuss, znany pod pseudonimem *Oberländer*. W 1881 roku przyszedł na świat pierwszy miot, wyhodowany przez leśniczego Waltera, z Wolfsdorf na Śląsku- skojarzono czarną pudlicę Molly z pointerem o imieniu Tell. Z miotu tego pochodziła suczka Cora vom Wolfsdorf, uważana przez Hegewalda za wzór



nowej rasy. W swoich notatkach napisał nawet o niej tak: *‘w Corze, podobnie jak jej bracie Castro, połączyłem w pełnej harmonii właściwą pudlowi*



pojętność i chęć aportowania, sztukę odnajdywania zguby oraz posłuszeństwo z doskonałym węchem, bezgraniczną wytrzymałością i wspaniałym temperamentem pointera.” Swoją hodowlę von Zedlitz prowadził na szeroką skalę a jego psy znane były jako *Hegewald Rauhbärte*. Przypuszcza się, że w swojej hodowli nie zawsze używał czystej krwi pointerów i pudli, wykorzystywał prawdopodobnie psy ras wyżej niemiecki krótkowłosey i barbet- pudle wówczas już od dawna nie był psem myśliwskim.

Działalność hodowlana Hegewalda nie spotkała się z akceptacją, lecz mimo tych nieprzychylnych opinii Hegewald i Oberländer kontynuowali swoje prace. W latach 1885-1897 poprzez bezpośrednie kojarzenie pudli i pointerów powstało dziewięć tzw. pra-linii, z których to psy krzyżowali dalej z pointerami. Zwracali przy tym uwagę, by zachowana została typowa dla pointera budowa ciała a jednocześnie szorstki włos odziedziczony po pudlu. Z owych 9 pra-linii do dalszej hodowli wykorzystano jedynie 11 bezpośrednich potomków.

W 1897 roku zostaje założony w Darmstadt Związek Pudelpointera- Verein Pudelpointer, w którym założony został rejestr hodowlany, w którym zapisywano dane dotyczące budowy, szaty i maści psów. Od roku 1924 do rejestrów wpisywano już tylko szczenięta po pudel pointerach, nie rejestrowano zaś miotów z kryć mieszanych, dzięki czemu rasa uległa znacznemu utrwaleniu.

Szorstki włos nie był jednak wyznacznikiem przeznaczenia rasy do konkretnej pracy polowej. Wyżeł weimarski należał do ulubionych ras wśród leśników, bowiem charakteryzował się doskonałymi właściwościami dochodzenia postrzałków. Jeśli chodzi o pochodzenie tej rasy- to brak jakichkolwiek danych, za to istnieje wiele przypuszczeń. Pewne jest, że w pierwszym trzydziestolecu XIX wieku rasa ta hodowana była na dworze księcia Weimaru i używana była jako tropowce. Jednak to, że rasa jest starsza potwierdza obraz namalowany w 1631 roku przez van Dycka, który przedstawia księcia Pfalz Ruperta w towarzystwie srebrzystego psa z białą plamą na piersi i długim ogonem. Charakterystyczne umaszczenie psów tej rasy powstaje na skutek działania genu rozjaśniającego, który w roku 1919 został oznaczony litera „d”. Jego allel- gen D wywołuje maść bardziej intensywną. I chociaż oba geny same w sobie nie powodują powstania żadnej określonej maści, mają wpływ na intensywność umaszczenia. Obraz van Dycka potwierdza, iż maść srebrzystoszara występowała już wśród psów wcześniej, więc do jej powstania nie była potrzebna żadna krzyżówka ras, należało tylko utrwalić ją na drodze odpowiedniej hodowli wsobnej.



Ponoć w XIX wieku hodowlą srebrzystoszarych psów zajmował się książę Sachsen-Weimar Karol August. Szare psy miał on przywieźć z Francji znane jako „psy Karola Augusta” teoria ta jednak ma bardzo słabe podstawy- we Francji bowiem nigdy nie było szarych, krótkowłosych psów. Według innej teorii Karol August przywiozł swoje psy z Czech, będąc pod wrażeniem ich umiejętności. Najpewniejsze informacje o tej

rasie pochodzą dopiero z roku 1870, kiedy hodowlą psów zajął się baron von Wintzingerode-Knorr-Adelsbarn.

W 1880 roku pierwsze wyżły weimarskie pojawiły się na wystawie w Berlinie. Prezentowane wówczas psy można było podzielić na trzy linie: jedna z tych linii- z Sandersleben stanowiła typ przejściowy między dawną i współczesną odmianą rasy. W 1894 roku Hegewald wezwał do założenia specjalistycznego związku, jednak bardzo długo rasa ta uważana była za błękitną odmianę wyżła niemieckiego krótkowłosego i wpisywana do księgi hodowlanej klubu tej rasy. Dopiero w 1897 roku podczas wystawy w Erfurcie założono Związek Hodowli Wyżła Weimarskiego.

Analizując jednak watek wyżłów wszechstronnych, nie należy zapominać o najstarszym przedstawicielu tej grupy, czyli Czeskim Fousku. Jego dokładne pochodzenie nie jest bliżej znane- najwcześniejsze jednak wzmianki pochodzą z XIV wieku, z korespondencji nauczyciela młodego cesarza Karola IV - Viéma Jajica (Wilhelma Zająca), w którym pisał, że cesarz podarował brandenburskiemu margrabiemu Ludwikowi dobre psy myśliwskie zwane



Canis Bohemicus. W listach tych zawarta jest także informacja, iż Karol IV hodował owe czeskie psy i z nimi polował. Trudno określić czy wspomniane psy należały do grupy legawców czy gończych, pewne jest jednak, że w późniejszych dokumentach *Canis Bohemicus* nazywany jest czeskim psem szorstkobrodym. Kolejny źródłem potwierdzającym istnienie i rozwój rasy jest np. dzieło z 1679 roku „Miscellanea historia regni Bohemica” autorstwa Bosusława Balbina, gdzie w rozdziale pierwszym o bogactwie przyrody Czech- w części poświęconej psom myśliwskim wymieniony jest pies czeski. Pierwszy jasny opis wyżła szorstkowłosego z Czech znajdujemy dopiero w książce „Myslivost” J.Cerny’ego: „ Jego głowa jest dość szeroka, pysk obwisły, nos szeroki., kanciasty,

wspaniała sylwetka, uszy obwisłe, oczy jasne, głębiej osadzone, kłęb silny, nogi mocne, korpus długi, sierść jest umiarkowanie długa, gruba, biała z występującymi plamami w kolorze kasztanowym lub cętkowana”.

W 1882 roku został wydany pierwszy wzorzec rasy, opracowany przez Związek Hodowli I Układania Psów Myśliwskich. W 1896 roku założono Klub Wspierania Wyżła Czeskiego i przyjęto oficjalnie nazwę Český fousek. Ten pierwszy związek został rozwiązany przez władze Austro-węgierskie, w 1912 roku próbowano go reaktywować. Niestety wybuch pierwszej wojny światowej sparaliżował działalność kynologiczną w Czechach. Po wojnie okazało się, że rasa niemal wymarła, a nieliczne psy które ocalały, rozproszone były po całej republice czeskiej. Dla ratowania rasy w 1923 roku myśliwi rozpoczęli prace nad odtworzeniem hodowli. W 1924 roku powstał Związek Wyżła Szorstkowłosego, z siedzibą w Pradze.

W 1931 roku, zgodnie z opisem Cerny'ego opracowano nowy wzorzec. Ustalono także jasne przepisy dotyczące rejestrowania w księdze hodowlanej- każdej wiosny młode psy przejść miały próbę pracy i tylko te osobniki, które ją zaliczyły dopuszczane były do dalszej hodowli. Po II wojnie światowej prace hodowlane były kontynuowane. W 1958 roku związek zmienił nazwę na Klub Hodowców Wyżła Czeskiego, który opracował nowy wzorzec-zaakceptowany i zarejestrowany w FCI.

W czasach austrowęgierskich, jeszcze jedna narodowość szczyciła się posiadaniem swojej rasy. Wyżel węgierski, bo to o nim mowa to stara rasa, której przodkowie żyli w czasach Rzymskich w Panonii (obecne Węgry), zwanych *pannon*. Były to psy o dość ciężkiej



budowie i powolnych chodach, we wczesnym średniowieczu używano ich pomocy w łowieniu ptaków sieciami bądź do wypłaszania ich z zarośli na łowach z sokołami. Wszystkie psy z Pannonii charakteryzowało żółtoczerwone umaszczenie i krótki włos. Pierwsze wizerunki żółto –złoty psów widać na rysunkach pochodzących z kroniki założonej w 1357 roku przez Karmelitów na życzenie króla Ludwika I Wielkiego, na arrasie z XV wieku. Jego opisy zaś można znaleźć w korespondencji z lat 1515-

1563 pomiędzy namiestnikiem tureckiej prowincji naddunajskiej i Portą Ottomańską. Prawdopodobnie jednak większość dokumentów dotyczących wyżłów węgierskich zaginęła podczas trwającego 160 lat panowania tureckiego.. Można przypuszczać, że wówczas rodzime psy myśliwskie przemieszały się z psami tureckimi. Zdaniem niektórych badaczy, użyto przy tym również chartów sloughi. Podobnie jak wyżły niemieckie- prawdziwym legawcem Vizsla stał się dopiero po wprowadzeniu broni palnej- myśliwi potrzebowali psa, który nie tylko tropił ale i wystawiał ptactwo. Hodowcy przywiązywali bardzo duże znaczenie do utrzymania złotorudego umaszczenia psów i tylko takie psy uważali za rasowe- ponoć w ścierniskach psy tej maści były niezauważalne dla ptaków.



Hodowla vizsla gwałtownie załamała się ok. 1880 roku, kiedy to węgierscy myśliwi zaczęli sprowadzać angielskie pointery, a później i wyżły niemieckie. Rodzima rasa stawała się coraz mniej liczna. Mimo prób odtworzenia rasy, hodowla nie rozwijała się zbyt pomyślnie- liczba vizsla wciąż spadała. Dopiero w 1916 roku został opublikowany apel o ratowanie rodzimej rasy. Rasę odtwarzano bazując na psie o imieniu Witt. W 1920 roku założono Węgierskie stowarzyszenie Hodowców Vizsla i otworzono pierwszą księgę tej rasy. W końcu lat 30-tych

rasa odznaczała się już jednolitym, wyrównanym typem o charakterystycznych cechach pierwotnej rasy maglar vizsla.

Warto także wspomnieć, iż w latach 30-tych skrzyżowano tego wyżła z wyżłem niemieckim szorstkowłosym i stworzono nową rasę- szorstkowłosego wyżła węgierskiego. Obie rasy różnią się właściwie tylko szatą.

Na tym się kończy moja historia wyżłów. Ich hodowla zależała od zapotrzebowania myśliwych, od stanu gospodarki, poażności ludności. Ostatecznie, przy każdej z ras obserwujemy tendencję kierującą na psa wszechstronnego, który będzie potrafił aportować, wystawiać, pracować na tropie i zdławić zwierzynę. Te wciąż to nowe wymagania zmuszają nas do hodowców do ciągłej pracy i udoskonalania rasy- nawet wzorce ras nie są pisane raz na zawsze. Od hodowli wymaga się postępu hodowlanego, rozwoju, a czasami nawet daleko idących zmian. Zawsze jednak trzeba pamiętać, gdzie sięgają korzenie danej rasy.

Opracowała: Joanna Boczkowska

Bibliografia:

- E. Dembiniok, „Wyżły”; Warszawa 2005
- E. Dembiniok, „Wyżły dawniej i dziś”, Cieszyn 2002
- T. Oset, „Wyżeł niemiecki na Pomorzu w latach 1900 – 1987”, Warszawa 1989
- Hans Räber, „Encyklopedia psów rasowych” t. II
- M. Roszkiewicz / M Mróz „Ĉesky fousek, dosłownie czeski wąsik”, Łowiec Polski Nr.2/1998
- M. Krzemień, „1000 słów o łowiectwie, Warszawa 1984
- C. Contera”, Circulo de cazadores y ceradores de pachoy Navarro”
- J.B. Wilski, “Zrozumiec psa”, Warszawa 1995
- Ze starej prasy: „Wyżły hiszpańskie i wyżły niemieckie” – August Sztolcman, Pies 1/2007

Strony WWW:

- www.englishrverwebsidte.com
- www.ias.u-psud.fr
www.myslivot.cz
- www.cmkv.cz
- www.pudepointer.de
- www.pp-zuchtversuch.de

- miraenterprises.net